

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2022-09-20

Diarienummer 0583/22

Handläggare

Anders Frelek, Jakob Jendeby

Telefon: 031 368 00 07

E-post: jakobjendeby@stadshuset.goteborg.se

Redovisning av uppdrag gällande Göteborgs krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Redovisning av kommunstyrelsens uppdrag 2022-06-15 § 518 till stadsledningskontoret, att bereda de uppdrag som framgår av yrkande från S och D, samt V och MP, gällande Göteborgs krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge, antecknas och förklaras fullgjort.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen behandlade 2022-06-15 § 518 ett yrkande från S och D angående Göteborgs krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. I samma ärende behandlades även ett yrkande från V och MP. Genom detta yrkande tillstyrkte V och MP två av de beslutsatser som S och D föreslagit samt kompletterade med fler åtgärder som V och MP såg som angelägna.

Kommunstyrelsen beslutade att ge stadsledningskontoret i uppdrag att utifrån de uppdrag som framgår av S och D:s, samt V och MP:s yrkande bereda, för den kommunala krisberedskapen relevanta, verksamhetsområden samt andra åtgärder som stadsledningskontoret finner nödvändiga i kommunens krisberedskapsarbete.

Stadsledningskontoret redovisar i ärendet förslag på hantering av de föreslagna uppdragen om lämnats i yrkandena från S och D respektive V och MP. Beredningen har utgått från vad som för närvarande pågår på såväl nationell nivå som inom staden.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunerna få ersättning av staten för kostnader för förberedande uppgifter som de utför enligt lagens andra och tredje kapitel. Ersättningen ska utgöra ett komplement till kommunens egen finansiering av arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Principerna för hur den statliga ersättningen ska fördelas framgår av *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022* som tecknats mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Nivåerna på den statliga ersättningen för 2023 och framåt är inte fastställda, arbetet med detta pågår inom SKR och MSB.

För 2022 har det i statens vårandringsbudget avsatts 80 mnkr till kommunerna utöver de 439 mnkr som redan var beslutade i budgetpropositionen för 2022.

Stadsledningskontoret har i förutsättningar för budget 2023-2025 lyft behovet av att förstärka arbetet med krisberedskap och civilt försvar genom att investera i förmågehöjande åtgärder. Åtgärderna handlar om att till exempel investera i reservkraft, nödvattenanslutningar och trygghetspunkter och om ökad lagerhållning av nödvändiga varor för stadens samhällsviktiga verksamheter.

Stadsledningskontorets bedömning är att den hantering som kontoret föreslår i det här ärendet kan finansieras inom ramen för den statliga ersättningen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. För att kunna lämna konkreta förslag på förmågehöjande åtgärder behöver stadsledningskontoret invänta den statliga och den kommunala budgetprocessen.

Bedömning ur ekologisk och social dimension

Stadsledningskontoret har inte värderat dimensionerna inom ramen för beredningen av yrkandet.

Bilaga

Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2022-06-15 § 518

Ärendet

Stadsledningskontoret har berett två yrkanden om krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. I ärendet lämnar stadsledningskontoret förslag på hur de uppdrag som är föreslagna i yrkandena kan hanteras. Beredningen har tagit sin utgångspunkt i pågående arbete inom staden och på nationell nivå. Stadsledningskontoret föreslår att uppdraget förklaras fullgjort.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen behandlade 2022-06-15 § 518 ett yrkande från S och D angående Göteborgs krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Av yrkandet framgår att Sveriges säkerhetspolitiska läge har förvärrats som en följd av den ryska invasionen av Ukraina. I yrkandet föreslås sju uppdrag till nämnder och styrelser.

I samma ärende behandlades även ett yrkande från V och MP. Genom detta yrkande tillstyrkte V och MP två av de beslutssatser som S och D föreslagit samt kompletterade med fler åtgärder som V och MP såg som angelägna. Utöver två beslutspunkter som är likalydande med yrkandet från S och D föreslår V och MP ytterligare tre uppdrag till nämnder och styrelser.

Kommunstyrelsen beslutade att ge stadsledningskontoret i uppdrag att utifrån de uppdrag som framgår av S och D:s, samt V och MP:s yrkande bereda, för den kommunala krisberedskapen relevanta, verksamhetsområden samt andra åtgärder som stadsledningskontoret finner nödvändiga i kommunens krisberedskapsarbete. Beredningen ska även klargöra vad för tidsåtagande som krävs för att få bästa effekt av de föreslagna uppdragen, samt för ekonomiska konsekvenser.

Stadens arbete med krisberedskap och civilt försvar

Stadens arbete utgår från Göteborgs Stads plan för arbetet med krisberedskap och civilt försvar 2021-2023, kommunfullmäktige 2021-01-28, § 14. Planen fastställer den övergripande styrningen, inriktningen för arbetet och prioriterade åtgärder för att stärka beredskapen. Planen redogör för arbetet utifrån verksamhetsområdena civilt försvar, risk- och sårbarhetsanalys, planering, geografiskt områdesansvar, utbildning och övning samt rapportering. Styrningen av arbetet har två centrala utgångspunkter, att omsätta uppdragen från nationell nivå till stadens nämnder och bolagsstyrelser, och att värdera och prioritera åtgärder som staden behöver genomföra utifrån resultatet av den risk- och sårbarhetsanalys som staden ska ta fram en gång per mandatperiod.

Under 2021 var nämnders och bolagsstyrelser arbete med att uppdatera sina krisledningsplaner prioriterat. Arbetet utgår från stadens riktlinje för krishantering som kommunfullmäktige fastställde samtidigt som planen för krisberedskap och civilt försvar.

Under 2021 slutförde stadsledningskontoret också *Projekt civilt försvar*. Slutrapporten redovisades för kommunstyrelsen 2021-08-18 § 576 och därefter beslutade kommunfullmäktige 2021-10-28 § 14 om en ny riktlinje för höjd beredskap.

Under 2022 har förvaltningar och bolag arbetat med att ta fram beredskapsplaner baserat på riktlinjen för höjd beredskap, det vill säga planer för hur de kan upprätthålla sin samhällsviktiga verksamhet under krig eller krigsfara.

Kommunfullmäktige fastställde 2022-04-28, § 27 en riktlinje för nödvattenförsörjning och utifrån denna genomförde stadsledningskontoret en övning i maj 2022.

Stadsledningskontoret har under 2022 även genomfört en utredning kring stadens behov av att införa trygghetspunkter, (kommunstyrelsen 2022-10-05) och börjat arbeta med planering för storskalig utrymning. Därutöver har kontoret tagit fram ett förslag på krigsorganisation för stadens nämnder och styrelser som har remitterats till stadens nämnder och bolagsstyrelser (kommunstyrelsen 2022-06-15, § 530).

De förvaltningar och bolag som bedriver säkerhetskänslig verksamhet arbetar med att genomföra åtgärder och anpassa rutiner för att stärka säkerhetsskyddet i staden. Detta är också en viktig del av arbetet med krisberedskap och civilt försvar eftersom det skapar förutsättningar för att arbeta med frågorna på ett säkert sätt.

Risk- och sårbarhetsanalys lägger grunden för en ny plan

Stadsledningskontoret har inlett arbetet med en ny risk- och sårbarhetsanalys. De förvaltningar och bolag som bedriver samhällsviktig verksamhet kommer att genomföra en lokal risk- och sårbarhetsanalys utifrån en vägledning som stadsledningskontoret har tagit fram. Syftet är att identifiera ytterligare åtgärder som respektive nämnd/bolagsstyrelse ska arbeta vidare med samt stadenövergripande åtgärder som berör flera verksamheter.

Stadsledningskontoret kommer sedan att värdera och prioritera de stadenövergripande åtgärderna och arbeta in dem i en ny plan för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Den nya planen kommer också att innehålla uppdrag och åtgärder som kommunerna blir ålagda från nationell nivå och omfattar perioden 2024-2027.

Göteborgs Stads risk- och sårbarhetsanalys ska lämnas in till Länsstyrelsen senast den 31 oktober 2023. Kommunfullmäktige ska fastställa planen för den nya mandatperioden senast under 2023.

Stadsledningskontorets beredning av uppdragen i yrkanden

I nedanstående avsnitt följer stadsledningskontorets beredning av yrkandena från S och D respektive V och MP. Stadsledningskontoret har valt att klustra de föreslagna uppdragen utifrån olika sakområden. Några av de föreslagna uppdragen rör samma sakområde och där lämnar stadsledningskontoret i förekommande fall ett gemensamt svar.

Skjutbanor och skytteanläggningar

Yrkande från S och D:

Byggnadsnämnden ges i uppdrag att, i nära samverkan med fastighetsnämnden och Försvarsmakten, utreda långsiktigt möjliga placeringar för fler skjutbanor och skytteanläggningar utöver redan planerade sådana. Föreslagna placeringar bör ha lämpliga avstånd till bostadsbebyggelse, ligga i redan bullerutsatta miljöer, med rimliga markpriser, och – där så är möjligt - tillgängliggöras för både civilt sportskytte och Försvarsmakten.

Försvarsmakten har i uppgift att stödja den frivilliga skytterörelsen i mån av plats på sina skjutfält och skjutbanor. Denna möjlighet till stöd med utlåning av anläggningar är mindre sedan 2018 då Försvarsmaktens egen verksamhet behöver anläggningarna i större utsträckning.

Kommunfullmäktige antog 2022-05-19 § 26 en ny översiktsplan för Göteborg. I planen konstateras att ”skjutbanor och motorbanor är exempel på fritidsanläggningar som i och med sin bullerpåverkan kan störa på mycket stora avstånd vilket gör att det är svårt att hitta lämpliga platser för dem i den växande staden. Samtidigt används de av och har stora kvaliteter för många göteborgare. Det är därför viktigt att värna de platser och de funktioner som idag finns för dessa anläggningar. [...] Idrotts- och rekreationsområden i översiktsplanen utgörs av ridanläggningar, golfbanor, skjutbanor och andra större rekreationsanläggningar. Gemensamt för dessa anläggningar är att de tar stora markområden i anspråk och kan påverka omgivningen genom bland annat lukt och buller.”

För civila skyttebanor krävs anmälan eller tillstånd för verksamheten. Verksamheten behöver beskrivas, till exempel antal skott, skjutdagar, säkerhet, riskområden med mera. Tillsynsmyndighet är miljöförvaltningen. För att Försvarsmakten ska kunna utnyttja skjutfält och skjutbanor krävs det att de som verksamhetsutövare har de miljötillstånd som miljöbalken kräver. Processen att ta fram ett miljötillstånd är komplex och tar ofta lång tid. Kontakt behövs med berörda länsstyrelser, myndigheter, organisationer och enskilda avseende prövning. Skjutdagar, nätter och helgdagar samt vilka vapensystem som ska användas behöver redovisas i en verksamhetsbeskrivning som också tar sikte på hur aktuell verksamhet ska bedrivas samt de förändringar som kan förutses cirka tio år framåt i tiden. En miljökonsekvensbeskrivning krävs. Ansökan lämnas till berörd prövningsmyndighet, för närvarande miljöprövningsdelegationen inom länsstyrelsen.

Stadsbyggnadskontoret, arbetar för närvarande med att ta fram en detaljplan för en ny skytteanläggning vid Kallebäck på del av fastigheten Kallebäck 752:23. Detaljplanen innebär att pröva möjligheten att bebygga platsen med en skytteanläggning med både inomhus- och utomhusskytte och en parkeringsplats. Planarbetet startade 2017. För den tillkommande skytteanläggningen har en lokaliseringsstudie gjorts. Studien visade att den föreslagna placeringen var den bästa då övriga alternativ skulle innebära för stor bullerpåverkan på befintliga bostäder och annan bebyggelse i andra delar av staden. Samtidigt har ett stort antal synpunkter inkommit och de vanligast förekommande frågeställningarna/synpunkterna handlar om att de befintliga skjutbanorna bullrar för mycket och stör rekreationsområdet och närliggande bostäder.

Slutsats av SLK:s beredning

I allt planarbete måste staden väga in olika behov av rekreationsanläggningar. Det är dock svårt att hitta lämpliga platser för skjutbanor och skytteanläggningar i staden. Detta konstateras i översiktsplanen och bekräftas genom den lokaliseringsstudie som genomförts i anslutning till arbetet med detaljplanen för Kallebäck 752:23.

Stadsledningskontoret bedömer att ett uppdrag i enlighet med yrkandet, inte kommer att leda fram till någon annan slutsats än den som är redovisad i översiktsplanen.

Livsmedelsförsörjning och behovet av lokal jordbruksmark

Likalydande yrkande S och D respektive V och MP:

Fastighetsnämnden ges i uppdrag att, i samverkan med byggnadsnämnden, säkerställa Göteborgs behov av lokal jordbruksmark för att öka självförsörjningsgraden avseende livsmedel och spannmål. Befintlig jordbruksmark och mark som anses särskilt lämplig

för jordbruk får ej markanvisas till annat ändamål utan att kommunfullmäktige fattar sådant beslut. Pågående stadsutveckling på dylik mark pausas under utredning.

Den 31 mars 2022 gav regeringen Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att redovisa förslag på åtgärder som kan vidtas för att stärka det civila försvaret i budgetpropositionen 2023. Den 10 maj 2023 gjorde MSB en delredovisning av förslaget. Den andra delen av uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet den 1 november 2022. När det gäller livsmedelsförsörjning och dricksvatten fanns åtgärder som syftar till att stärka livsmedelsberedskapen i bredare bemärkelse med i MSB:s delredovisning till regeringen den 10 maj. MSB kommer inför redovisningen den 1 november fördjupa åtgärdsförslagen för att stärka livsmedelsberedskapen för hela landet vad avser perioden 2024 och framåt.

Den 2 maj 2022 beslutade regeringen om att tillsätta en särskild utredare som ska föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Förslagen ska utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret. Betänkandet lämnas den 1 december 2023. Den 2 september 2022 gav regeringen vidare ett uppdrag till Statskontoret att analysera kommuners och regioners nuvarande förutsättningar för att säkerställa livsmedelsberedskap inom sina verksamhetsansvar. Uppdraget ska redovisas den 3 oktober 2023.

Den 22 september 2022 fattade regeringen beslut om strategisk plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023-2027. Planen innehåller bland annat åtgärder som ska stärka livsmedelsproduktionen för hela landet. Planen är översänd till EU-kommissionen för slutligt godkännande.

Jordbruksmark i staden och pågående stadsutveckling

Cirka tio procent av Göteborgs landareal är jordbruksmark. Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

I den nyligen antagna översiktsplanen framgår att jordbruksmark bör användas och värnas för livsmedelsförsörjning. Ändrad användning av befintlig jordbruksmark ska endast göras om ändamålet är av väsentligt samhällsintresse och om alternativ som inte tar jordbruksmark i anspråk har utretts och funnits olämpliga. Samtidigt framgår av översiktsplanen att det finns risk att viss odlingsmark tas i anspråk för bebyggelse i vissa områden av ytterstaden vilket skulle minska odlingsbar mark för bland annat livsmedelsförsörjning. Att exploatera dessa områden utan att ta i anspråk någon jordbruksmark skulle enligt planen medföra en olämplig bebyggelsestruktur och avsevärt minska områdenas potential för ny bebyggelse. Inriktningen är dock att så långt möjligt undvika ianspråktagandet av jordbruksmark.

Stadens riktlinje för markanvisning utgår bland annat från översiktsplanen vilket innebär att processen är bunden till översiktsplanens skrivningar om att jordbruksmark bör användas och värnas för livsmedelsförsörjning. Riktlinjen för markanvisningar ger förvisso den nämnd som ansvarar för kommunala markanvisningar utrymme att i det

enskilda fallet och om det finns särskilda skäl, frågå riktlinjen. Stadsledningskontoret bedömer dock att ett beslut om en markanvisning på jordbruksmark inte kan anses utgöra ett särskilt skäl och att en eventuell sådan därmed alltid måste underställas kommunfullmäktige för beslut.

Genomförda uppdrag och pågående arbete inom staden

Kommunfullmäktige beslutade 2021-04-21 § 6 att fastighetsnämnden får, efter det att pågående översyn av nuvarande fastighetsinnehav slutförts, i uppdrag att avyttra jordbruksmark som inte är föremål för någon form av framtida stadsutveckling och som omfattas av ett skydd mot ändrad användning i annan ägares hand. Uppdraget kommer att återredovisas till kommunfullmäktige i ett samlingsärende under hösten 2022.

I samband med att kommunfullmäktige antog stadens plan för krisberedskap och civilt försvar beslutade fullmäktige även att ge kommunstyrelsen i uppdrag att i det fortsatta arbetet med Göteborgs Stads krisberedskap säkerställa att åtgärder för att klara livsmedelsförsörjningen inkluderas.

Arbetet med beredskap för livsmedelsförsörjning och livsmedelshantering behöver börja med att säkerställa tillgången till rent vatten. Riktlinjen för nödvattenförsörjning fastställer inriktning, prioritetsordning och ansvarsfördelning för nödvattenförsörjning i Göteborgs Stad. Utifrån riktlinjen genomförde stadsledningskontoret en seminarieövning under två dagar i maj 2022. 15 förvaltningar och bolag deltog i övningen som var ett samarbete med Livsmedelsverket. Syftet med övningen var bland annat att förvaltningarna och bolagen skulle påbörja arbetet med handlingsplaner inom sina respektive ansvarsområden. Det arbetet pågår under hösten 2022, stadsledningskontoret och kretslopp och vatten är sammanhållande för arbetet.

Nästa steg i det pågående arbetet med beredskap för livsmedelsförsörjning är att genomföra beredskapsplanering för offentliga måltider. Livsmedelsverket har nyligen publicerat en handbok inom detta ämne som kommer utgöra grund för det fortsatta arbetet. Detta arbete bedöms i nuläget kunna ske inom ramen för det uppdrag som kommunfullmäktige redan har lagt till kommunstyrelsen.

Slutsats av SLK:s beredning

Med hänvisning till pågående arbete på nationell nivå och inom staden kring beredskap för livsmedelsförsörjning anser stadsledningskontoret att det är lämpligt att avvakta resultat och eventuella åtgärdsförslag innan beslut fattas om hur staden fortsatt ska arbeta med dessa frågor.

Stadsledningskontoret förordar inget generellt stopp för pågående stadsutvecklingsprojekt där jordbruksmark ingår. Samtidigt så innebär ett eventuellt framtida ianspråktagande av de områden som pekas ut i översiktsplanen att staden skulle bryta mot inriktningen om restriktiv hållning i bebyggelse på jordbruksmark. Detta behöver belysas och vägas mot andra intressen i kommande planering.

Kommunfullmäktige beslutar alltid om detaljplaner som inte har stöd i översiktsplanen vilka då ställs till kommunfullmäktige inför antagande.

Skyddsrum

Fyra yrkanden från S och D handlar om skyddsrum:

Förvaltnings AB Framtiden och dotterbolag ges i uppdrag att ej permanent konvertera befintliga skyddsrum till andra ändamål och, där så är möjligt, återskapa skyddsrum som konverterats till annan funktion.

Fastighetsnämnden får i uppdrag att inventera de före detta skyddsrum som fastighetsnämnden förfogar över och återkomma med en redovisning i vilken utsträckning de kan användas och vilka investeringar som behövs för att de ska kunna användas.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att, i samverkan med berörda statliga myndigheter, säkerställa att befintliga skyddsrum är tillgänglighetsanpassade för funktionsnedsatta invånare.

Byggnadsnämnden ges i uppdrag att säkerställa behovet av skyddsrum och lokaler som ska fylla funktionen som skyddsrum i framtida planering och årligen, inom ramen för ordinarie uppföljningsprocess, rapportera det uppskattade behovet av skyddsrum till kommunstyrelsen.

Lag (2006:545) om skyddsrum och tillhörande förordning och föreskrifter anger hur skyddsrum ska byggas, utrustas och underhållas. Det är ägaren till den byggnad där det finns ett skyddsrum som ansvarar för underhållet och för den utrustning som hör till skyddsrummet. Utöver skyldigheten som fastighetsägare så har kommunen enligt lag inget utpekade ansvar för skyddsrum.

Skyddsrummen är utformade så att de i fredstid kan användas för andra ändamål. Det är vanligt att de används som cykel- och lägenhetsförråd. Den fredstida användningen måste vara anpassad så att skyddsrummet kan ställas i ordning på 48 timmar. Det ska också gå att komma åt skyddsrummets detaljer och utrustning för att göra inspektion och underhåll.

Det finns i dagsläget inga krav på skyddsrummen när det gäller tillgänglighetsanpassning. Enligt MSB är många skyddsrum tillgängliga men alla har inte som regel anpassningar för människor med till exempel funktionsnedsättning. I planeringen för civilt försvar fanns det under 1900-talets andra hälft en "hemskyddsorganisation" vars uppgift var att vid höjd beredskap stödja och hjälpa allmänheten. Det handlade till exempel om att stötta de personer som behövde hjälp med att ta sig till ett skyddsrum. Frågan hanteras just nu i den statliga utredning om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap som omnämns nedan.

Antal skyddsrum i Sverige och i Göteborg

Det har inte byggts några nya skyddsrum sedan 2002. Däremot ersätts de skyddsrum som rivs i samband med ombyggnationer. MSB är den myndighet som får besluta att ett utrymme inte längre ska vara ett skyddsrum men har inriktningen att de befintliga skyddsrummen ska bevaras så långt det går. Ytterst är det riksdag och regering som beslutar om skyddsrummens framtid och hur många skyddsrum det ska finnas. I Sverige finns det 64 000 skyddsrum med plats för cirka sju miljoner människor. Ungefär 4 700 av dessa finns i Göteborgs kommun och de rymmer cirka en halv miljon människor.

Nationellt arbete om skydd av civilbefolkningen

Det pågår sedan maj 2021 en utredning om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap. En del av uppdraget handlar om att analysera och ta ställning till vilken betydelse det nuvarande skyddsrumbeståndet och andra befintliga skyddade utrymmen har som fysiskt skydd för civilbefolkningen mot direkta konsekvenser av krigshandlingar på svenskt territorium. I uppdraget ingår också att kartlägga och analysera ansvarsförhållandena och förmåga gällande utrymning och inkvartering vid höjd beredskap samt att lämna förslag på en stödorganisation som ska kunna genomföra insatser i samband med att skyddsrum används eller utrymning och inkvartering genomförs. Utredningen ska redovisa sina slutsatser till regeringen den 7 november 2022.

Det finns även en nyligen publicerad statlig utredning om en översyn av systemet för viktigt meddelande till allmänheten (Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet, Ds 2022:1). Förmågan till varning är nära kopplad till frågorna om skyddsrum.

Utöver detta har MSB fått två uppdrag som handlar om skydd av civilbefolkningen. Ett handlar om att bedöma vilka krav som ska ställas på skyddade utrymmen som kan användas som skydd av civilbefolkningen vid höjd beredskap och att genomföra en inventering av befintliga skyddade utrymmen¹. I arbetet med inventeringen ska MSB inhämta underlag från kommuner och regioner. Det andra uppdraget handlar om att ta fram dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap.

Genomförda uppdrag och pågående arbete inom staden

Stadsledningskontoret lyfter i slutrapporten för *Projekt Civilt försvar* ett antal åtgärder för att skapa motståndskraft mot krigsfara och krig. En av åtgärderna är att kartlägga stadens skyddsrum och andra totalförsvarsanläggningar och bedöma status och eventuella investeringsbehov för att motsvara lagstiftningens krav. I rapporten bedömde stadsledningskontoret också att det finns ett behov av en sammanhållen strategi och inriktning gällande totalförsvarsanläggningar (till exempel befolkningsskyddsrum, bergtrum och krigsbranddammar). Några åtgärder inom området är däremot inte beslutade.

Göteborgs Stads plan för arbetet med krisberedskap och civilt försvar 2021-2023 innehåller också åtgärder kopplat till skydd av civilbefolkningen. Det handlar dels om att utreda förutsättningarna för att inrätta så kallade trygghetspunkter (kommunstyrelsen 2022-10-05) dels om att planera för storskalig utrymning och inkvartering. I arbetet med storskalig utrymning genomför stadsledningskontoret en seminarieövning med berörda förvaltningar och bolag under hösten 2022.

Göteborgs Stad äger, via förvaltningar och bolag, cirka 1600 skyddsrum och har därmed det ansvar som ankommer på fastighetsägaren. Stadsledningskontoret har i beredningen av detta ärende varit i kontakt med AB Framtiden, fastighetskontoret, lokalförvaltningen och Higab angående deras förvaltning av skyddsrum. Den bild som framkommer är att förvaltningarna och bolagen har pågående arbete med syfte att inventera, bedöma status

¹ Uppdelningen i skyddsrum och skyddade utrymmen förekom i den numera upphävda lagen (1994:1720) om civilt försvar. Skyddade utrymmen avsåg byggnader eller anläggningar som kan erbjuda ett fysiskt skydd men där det primära användningsområdet är något annat, de var alltså inte klassade som skyddsrum.

och ta fram åtgärdsförslag gällande skyddsrummen. För fastighetskontoret omfattar arbetet även de stora befolkningsskyddsrum som staden äger.

Stadsrevisionen granskar för närvarande hanteringen av skyddsrum på Poseidon, Familjebostäder, Egnahemsbolaget och Gårdstensbostäder. Granskningen utgår från bolagens ansvar, enligt lag (2006:545) om skyddsrum, för att underhålla skyddsrum och den utrustning som hör till skyddsrummet i bolagets fastigheter. Granskningen kommer att färdigställas i början av 2023.

Slutsats av SLK:s beredning

Stadsledningskontoret lämnar en samlad bedömning gällande uppdragen om skyddsrum.

I uppdraget till AB Framtiden tolkar stadsledningskontoret att ”ej permanent konvertera” avser att avveckla skyddsrum. Detta får AB Framtiden och dess dotterbolag inte själva besluta om utan ett sådant beslut måste MSB ta. I beredningen av ärendet har det framkommit att MSB är restriktiva med sådana beslut. I dialogen med förvaltningar och bolag har det inte framkommit något som tyder på att det finns avvecklade skyddsrum som skulle kunna återställas. Vidare har MSB förklarat att ett sådant förfarande troligen skulle kosta ungefär lika mycket som att skapa ett nytt skyddsrum.

Vad gäller yrkandets förslag om att säkerställa behov av skyddsrum så konstaterar stadsledningskontoret att behov av skyddsrum är en fråga för regeringen.

När det gäller de uppdrag som yrkandet tar upp om inventering, tillgänglighet och uppföljning så bedömer stadsledningskontoret samtliga delar vara viktiga att arbeta vidare med. Vad avser inventering har beredningen samtidigt visat att förvaltningar och bolag redan har ett pågående arbete.

Frågan om tillgänglighet till skyddsrummen för alla personer som behöver skydd är beroende av kommande inriktning från nationell nivå rörande utrymning och inkvartering. Samtidigt bedömer stadsledningskontoret att staden kan börja arbeta med frågan redan nu men föreslår att frågan hanteras genom att ett bredare uppdrag rörande skydd av civilbefolkningen lämnas till stadsledningskontoret. Med skydd av civilbefolkningen avses frågor gällande skyddsrum, varning, räddningstjänst under höjd beredskap samt utrymning och inkvartering.

Stadsledningskontorets bedömning är att det mest lämpliga utifrån yrkandet är att ge stadsledningskontoret ett uppdrag att ta fram förslag på åtgärder som bedöms vara prioriterade vad gäller skydd av civilbefolkningen samt att utreda och föreslå ansvarsfördelning för frågorna inom staden. Givet det säkerhetspolitiska läget bör det arbetet starta omgående. Stadsledningskontoret bedömer att resultatet därefter kan arbetas in i den nya planen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar.

De behov som stadsledningskontoret lyfte i slutrapporten för *Projekt Civilt försvar* samt det pågående arbetet med trygghetspunkter och planering för utrymning och inkvartering är viktiga utgångspunkter för arbetet, liksom den statliga utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap, som presenteras i höst. Stadsledningskontoret bör genomföra ett eventuellt uppdrag enligt ovan i samråd med berörda förvaltningar, bolag och Räddningstjänsten Storgöteborg.

Krislåda till hemmet

Likalydande yrkande från S och D respektive V och MP:

Socialnämnden nordost ges i uppdrag att utreda hur staden kan stötta personer som uppbär försörjningsstöd eller har mycket låga inkomster vid införskaffande av krislåda till hemmet i enlighet med rekommendationer från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen i Sverige fattade 2020 ett försvarspolitiskt beslut om att rekommendera att privatpersoner har en veckas beredskap.

Information om hur den enskilde kan förbereda sig för en kris och stärka sin hemberedskap finns på såväl MSB:s hemsida som Krisinformation.se. Tillsammans med länsstyrelser, kommuner, frivilligorganisationer och företag genomför MSB årligen även krisberedskapsveckan som är en informationskampanj. Syftet är att öka människors motståndskraft inför samhällskriser och ytterst krig. Göteborgs Stad har under året drivit en informationskampanj för att få fler göteborgare att skaffa sig en krislåda.

MSB konstaterar i sin delredovisning till regeringen den 10 maj att det krävs en ambitionshöjning vad gäller informationssatsningar för att öka den enskildes förmåga och egenberedskap. En viktig komplettering till detta är bidrag till ideella organisationer för att de ska kunna utbilda medborgare i den enskildes beredskap.

Slutsats av SLK:s beredning

Höjda ambitioner kring informationssatsningar är ett led i att skapa en ökad medvetenhet kring hemberedskap. Samtidigt påverkas människors möjligheter att förbereda sig även av andra faktorer, däribland ekonomiska förutsättningar.

Den enskildes förmåga och beredskap påverkar samhällets möjligheter att klara av en kris. En utredning i enlighet med yrkandet kan, utöver att bidra till en mer likvärdig hemberedskap, även ge staden bättre förutsättningar att som helhet hantera en kris. En sådan utredning kan finansieras via den statliga ersättningen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar.

Försörjningsberedskap

Två yrkanden från V och MP handlar om försörjningsberedskap:

Inköp- och upphandlingsnämnden får i uppdrag att upphandla kritiska produkter med krav på minst 6 månaders lagerhållning för normal förbrukning för att kunna upprätthålla fullgod kommunal service om vi under en tid blir isolerade från internationella leveranser.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med andra nämnder och bolag bygga upp lager av mat, reservdelar, kemikalier, drivmedel och vårdmaterial så att Göteborg stad kan säkra grundläggande behov av mat, värme och vatten i en akut kris.

Försvarsberedningen skriver i sin rapport *Motståndskraft Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025* att det militära och det civila försvaret inom ramen för ett sammanhållet totalförsvaret ska planera för att under minst tre månader kunna möta och hantera en säkerhetspolitisk kris i Europa och vårt närområde som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet. Sverige behöver

bygga upp en försörjningsberedskap för totalförsvarets behov vid höjd beredskap och ytterst i krig. Varor och tjänster som är nödvändiga för befolkningens överlevnad samt för att samhället ska kunna fungera på en grundläggande nivå behöver prioriteras. Försvarsberedningen understryker vikten av att aktörerna genomför ett intensifierat, systematiskt och synkroniserat arbete för att en ökad försörjningssäkerhet snabbare ska kunna uppnås.

Nationellt arbete om försörjningsberedskap

Baserat på Försvarsberedningens ställningstaganden pågår ett antal nationella utredningar utöver de gällande livsmedelsförsörjning som är beskrivna ovan.

En särskild utredare ska föreslå en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen samt utreda principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap. Förslagen ska syfta till att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Uppdraget ska redovisas den 31 maj 2023.

Utredningen om *Ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster* ska vara klar den 31 januari 2024 och förväntas ha stor betydelse för kommunerna. Utredaren ska bland annat klarlägga behovet av krav på planering, förberedelseåtgärder och kontinuerlig leverans av vattentjänster samt vid behov lämna förslag på krav som kan stärka va-huvudmännens beredskap att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig.

En utredning om ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin och ett uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvården i regionerna kan också nämnas.

MSB lämnar ett antal åtgärdsförslag gällande försörjningsberedskap i sin delredovisning till regeringen, bland annat att beredskapsmyndigheterna bör arbeta med analyser och planläggning för sin försörjning av nödvändiga varor och tjänster. MSB lyfter även ett åtgärdsförslag om att inrätta ett statligt finansierat investeringsprogram för att stärka kommunal transportinfrastruktur, dricksvatten, avlopp och energiförsörjning. Enligt förslaget skulle kommunerna kunna söka bidrag för beredskapsinvesteringar. MSB föreslår att programmet inrättas under 2023 för att kunna fördela bidrag från och med 2024.

Lokal kristidsverksamhet

Kommunen ska under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen i särskilda fall beslutar:

- vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor
- medverka vid allmän prisreglering och ransonering
- medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

Enligt Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar 2018–2020 (förlängd till och med 2022) ingår detta inte som en uppgift för kommunerna i nuläget. I

överenskommelsen står det att *kristidsverksamheten kommer att lyftas in i arbetet med civilt försvar när förutsättningarna för detta finns på plats.*

Stadsledningskontoret skriver i slutrapporten för *Projekt Civilt försvar* att när förutsättningarna för uppdragen har klarlagts behöver dessa fördelas till relevant nämnd eller bolagsstyrelse inom staden.

Genomförda uppdrag och pågående arbete inom staden

Kommunstyrelsens beslut (2022-10-05) om att ge stadsfastighetsnämnden i uppdrag att projektera för trygghetspunkter är en del av arbetet med att säkra grundläggande behov av mat, värme och vatten i en akut kris. På en trygghetspunkt ska boende och besökare i händelse av långvariga elavbrott eller vid andra större kriser få information samt grundläggande behov tillgodosedda, så som vatten, mat, värme och i särskilda fall någonstans att sova. Det arbete som nämnts ovan om nödvatten är också en del av försörjningsberedskapen.

Därutöver innehåller *Göteborgs Stads plan för arbetet med krisberedskap och civilt försvar 2021-2023* ytterligare två uppdrag som kan innefattas i försörjningsberedskapen.

Kommunstyrelsen får i planen uppdraget att *analysera behov av reservkraft i samhällsviktiga verksamheter och ta fram prioritering och investeringsförslag.* Detta arbete pågår i dialog med några förvaltningar och bolag. Arbetet handlar om att utreda lösningar och kostnader för reservenergi till samhällsviktiga verksamheter. Det vill säga att öka robustheten för de situationer när ordinarie energiförsörjning inte fungerar.

Det finns även ett uppdrag i planen om att *föreslå en modell för ökad uthållighet inom stadens samhällsviktiga verksamhet för att klara egen försörjning och upprätthålla nödvändig samhällsservice under minst en vecka.* Uppdragets syfte är att ge stöd till förvaltningar och bolag för att öka uthålligheten i sina krisledningsorganisationer. Riktlinjen för krisberedskap innehåller nämligen krav på att krisledningsorganisationerna ska *ha en uthållighet för att kunna lösa sina uppgifter dygnet runt i sju dygn.* Arbetet har resulterat i ett stödande dokument, *råd för arbete med att bygga upp uthållighet för minst sju dygn.*

Utifrån kriget i Ukraina och de konsekvenser det ger för staden pågår arbete även inom äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen, kretslopp och vatten och Göteborg Energi som handlar om att säkerställa försörjningen av nödvändiga varor och tjänster.

Utöver dessa specifika uppdrag pågår, som redovisats ovan, samtidigt arbetet med beredskapsplanering och risk- och sårbarhetsanalys.

Ytterligare ett pågående uppdrag som handlar om försörjningsberedskap är att Fastighetsnämnden har gett Fastighetskontoret i uppdrag att, i syfte att stärka och understryka vikten av livsmedelslager och logistik, påskynda såväl planerad detaljplaneläggning som planerad markanvisning inom trakten Låssby så att plansamråd och annonsering för markanvisning genomförs under 2022.

Stadsrevisionen granskar för närvarande arbetet med kontinuitetshantering i några av stadens verksamheter. Syftet med granskningen är att bedöma om verksamheterna har en ändamålsenlig kontinuitetshantering och om kommunstyrelsen leder och samordnar stadens arbete med kontinuitetshantering på ett ändamålsenligt sätt. Granskningen

omfattar kommunstyrelsen, socialnämnd Hisingen, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, kretslopp och vattennämnden och Renova AB.

Slutsats av SLK:s beredning

Några beslut om vilka dimensionerande planeringsförutsättningar som ska gälla för olika samhällsviktiga sektorer är inte beslutat ännu. Stadsledningskontoret kan inte i beredningen av det här ärendet göra en fullgod bedömning av de ekonomiska konsekvenserna för ett krav på sex månaders lagerhållning.

Det arbete som pågår i staden med beredningsplanering och risk- och sårbarhetsanalys kommer ge underlag för fortsatt planering för att säkerställa försörjningen av nödvändiga varor och tjänster. Därför bedömer stadsledningskontoret att det i nuläget kan vara svårt att få till det systematiska och synkroniserade arbete som Försvarsberedningen efterlyser. Det pågående arbetet rörande försörjningsberedskap, såväl på nationell nivå som inom staden, bedöms behöva komma längre innan nämnder och bolagsstyrelser kan få i uppdrag att köpa in lager.

Stadsledningskontorets bedömning är att det är lämpligt att utifrån yrkandena ge ett uppdrag till stadsledningskontoret att bevaka, följa upp och till kommunstyrelsen föreslå åtgärder för hur staden samlat ska arbeta med att säkerställa försörjningen av nödvändiga varor och tjänster. Stadsledningskontoret bedömer att resultatet av den fortsatta beredningen av frågan kan arbetas in i den nya planen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar.

Lokal förnybar energiproduktion

Yrkande från V och MP:

Byggnadsnämnden får i uppdrag att ta fram en plan för ökad lokal förnybar energiproduktion.

Kommunfullmäktige beslutade 2022-01-27 § 10 om Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030. Programmet innehåller miljömål för naturen, klimatet och människan. För respektive miljömål har delmål beslutats. Det finns tre energirelaterade delmål för klimatet. Ett av dessa är att Göteborgs Stad producerar enbart energi av förnybara källor.

2022-04-28 § 26 beslutade kommunfullmäktige om Göteborgs Stads Energiplan 2022-2030. Miljö- och klimatprogrammet är utgångspunkten för energiplanen. Syftet med energiplanen är bland annat att driva på genomförande av åtgärder som leder till att staden når miljömålet för klimatet i miljö- och klimatprogrammet samt delmålen. Åtgärder kopplade till delmålet att staden producerar energi enbart av förnybara källor är inkluderade i energiplanen.

Miljö- och klimatnämnden driver och samordnar genomförandet av energiplanen. Energiplanen kommer att följas upp vartannat år av miljöförvaltningen. Uppföljningen ska redogöra för status på implementering av åtgärderna, inklusive en analys av hur eventuella hinder och utmaningar kan övervinnas. Återkommande uppdateringar av planen kommer att genomföras och underställas kommunfullmäktige för beslut.

Slutsats av SLK:s beredning

Stadsledningskontoret ser mot bakgrund av redan pågående arbete inte något behov av att ge byggnadsnämnden ett uppdrag att ta fram en plan för ökad lokal förnybar energiproduktion.

Stadsledningskontorets bedömning

Under respektive rubrik ovan har stadsledningskontoret redogjort för vad kontoret bedömer är den mest lämpliga hanteringen av de förslag på uppdrag som lämnats i yrkandena från S och D respektive V och MP. Beredningen har utgått från vad som för närvarande pågår på såväl nationell nivå som inom staden.

Stadsledningskontoret bedömer att det uppdrag som föreslagits om att utreda hur staden kan stötta personer som uppbär försörjningsstöd eller har mycket låga inkomster vid införskaffande av krislåda till hemmet skulle kunna genomföras i enlighet med yrkandet.

När det gäller skyddsrum föreslås, att ett samlat uppdrag rörande skydd av civilbefolkningen läggs till stadsledningskontoret. Även när det gäller försörjningsberedskap föreslår stadsledningskontoret att ett uppdrag istället läggs till kontoret. Resultatet av dessa uppdrag skulle kunna arbetas in i den kommande planen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar 2024-2027.

För övriga föreslagna uppdrag ser stadsledningskontoret inte behov av ytterligare uppdrag utifrån redan fattade beslut alternativt görs bedömningen att det finns anledning att avvakta utfall av såväl nationellt arbete som redan pågående arbete innan nya uppdrag lämnas till nämnder och styrelser.

I uppdraget att bereda de yrkanden som lagts fram för kommunstyrelsen utifrån ett nytt säkerhetspolitiskt läge ingick även att bereda *andra åtgärder som stadsledningskontoret finner nödvändiga i kommunens krisberedskapsarbete*.

I sin delredovisning till regeringen 10 maj lyfter MSB specifika åtgärder för att stärka kommuners och regioners arbete:

- Grundläggande förutsättningar för krigsorganisering och bemanning.
- Säkerhetsskydd och signalskydd.
- Satsningar på beredskap och stärkt uthållighet inom räddningstjänst under höjd beredskap, socialtjänst samt kommunal hälso- och sjukvård.
- Ett investeringsprogram för kommunal beredskap som ska möjliggöra konkreta åtgärder som stärker kommunal infrastruktur för dricksvatten, avlopp, energiförsörjning och transporter.
- En särskild satsning på att utveckla ett koncept för trygghetspunkter för att stärka kommuners förmåga att tillgodose befolkningens behov av skydd och trygghet.

Stadsledningskontoret kan konstatera att flera av de specifika åtgärderna MSB tar upp överensstämmer med de områden som staden har som prioriterade åtgärder i planen för arbetet med krisberedskap och civilt försvar 2021-2023 och där åtgärder är genomförda eller pågår.

Stadsledningskontorets samlade bedömning är att bäst effekt för stadens arbete med krisberedskap och civilt försvar uppnås genom att fortsätta med de prioriterade åtgärder som är beslutade i planen. Bedömningen är att det i ett nytt säkerhetspolitiskt läge är lämpligt att komplettera de redan beslutade åtgärderna i planen med de uppdrag om skydd av civilbefolkningen och försörjningsberedskap som stadsledningskontoret föreslår i detta ärende.

Nya uppdrag från nationell nivå och andra behov som kommer fram genom stadens arbete med bland annat risk- och sårbarhetsanalysen kommer att bli omhändertagna i den nya plan för arbetet som ska tas fram för åren 2024-2027.

Christina Eide

Eva Hessman

Direktör Utveckling av stadens
verksamheter

Stadsdirektör

Yrkande från S och D angående Göteborgs krisberedskap i ett nytt säkerhetspolitiskt läge

§ 518, 0583/22

Beslut

Enligt yrkande från M, L, C och KD:

Stadsledningskontoret får i uppdrag att utifrån de uppdrag som framgår av S och D:s, samt V och MP:s yrkande bereda, för den kommunala krisberedskapen relevanta, verksamhetsområden samt andra åtgärder som stadsledningskontoret finner nödvändiga i kommunens krisberedskapsarbete. Beredningen ska även klargöra vad för tidsåtagande som krävs för att få bästa effekt av de föreslagna uppdragen, samt för ekonomiska konsekvenser.

Tidigare behandling

Bordlagt den 4 maj 2022, § 389, den 18 maj 2022, § 437 och den 1 juni 2022, § 470.

Handlingar

Yrkande från S och D den 27 april 2022.

Yrkande från SD den 13 maj 2022.

Yrkande från MP och V den 30 maj 2022.

Yrkande från M, L och C särskilt yttrande KD den 15 juni 2022.

Yttrande från SD den 3 maj 2022.

Yrkanden

Jonas Attenius (S) och Martin Wannholt (D) yrkar bifall till yrkande från S och D den 27 april 2022. Vidare yrkar Jonas Attenius (S) avslag på övriga yrkanden.

Emmyly Bönfors (C) yrkar bifall till yrkande från M, L, C och KD den 15 juni 2022 och avslag på övriga yrkanden.

Jörgen Fogelklou (SD) yrkar i första hand bifall till yrkande från SD den 13 maj 2022 och i andra hand bifall till yrkande från M, L, C och KD den 15 juni 2022.

Daniel Bernmar (V) och Karin Pleijel (MP) yrkar bifall till yrkande från MP och V den 30 maj 2022.

Propositionsordning

Ordföranden Axel Josefson (M) ställer propositioner på yrkandena och finner att Emmyly Bönfors yrkande bifallits. Omröstning begärs. Ordföranden antecknar Emmyly Bönfors yrkande som Ja-proposition i huvudvoteringen. Ordföranden ställer härefter propositioner

på återstående yrkanden och finner att Jonas Attenius och Martin Wannholts yrkande antagits som motförslag i huvudvoteringen.

Huvudvotering

Godkänd voteringsproposition: ”Ja för bifall till Emmyly Bönfors yrkande och Nej för bifall till Jonas Attenius och Martin Wannholts yrkande.”

Axel Darvik (L), Jörgen Fogelklou (SD), Emmyly Bönfors (C), tjänstgörande ersättaren Elisabet Lann (KD) och ordföranden Axel Josefson (M) röstar Ja (5).

Blerta Hoti (S), Martin Wannholt (D), Marina Johansson (S), Jessica Blixt (D) och Jonas Attenius (S) röstar Nej (5).

Daniel Bernmar (V), Karin Pleijel (MP) och Grith Fjeldmose (V) avstår från att rösta (3).

Kommunstyrelsen beslutar med ordförandens utslagsröst att bifalla Emmyly Bönfors yrkande.

Protokollsanteckning

Jörgen Fogelklou (SD) antecknar som yttrande en skrivelse från den 3 maj 2022.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Dag för justering

2022-06-27

Vid protokollet

Sekreterare

Mathias Sköld

Ordförande

Axel Josefson

Justerande

Daniel Bernmar